
TIỂU KHÓ

HỎI:

Tôi năm nay 66 tuổi, gần đây tôi bị chứng đi tiểu khó khăn, thường cảm thấy như đi tiểu không hết, đôi lúc như muốn tiểu thường xuyên. Xin bác sĩ cho biết đây là loại bệnh gì và cần chữa trị ra sao?

Trần Văn B.

ĐÁP:

Chứng tiểu khó ở người đàn ông lớn tuổi thường do các bệnh thuộc về bàng đái (bladder), bệnh thuộc về tuyến đường tiểu (prostate gland) gây ra. Trong số các bệnh này, bệnh lớn tuyến đường tiểu là bệnh thông thường nhất. Tuyến đường tiểu là một hạch tuyến ở người đàn ông nằm dưới bàng đái, bọc chung quanh đường tiểu. Nhiệm vụ của tuyến này là tạo ra tinh dịch để nuôi dưỡng tinh trùng được cấu tạo tử dịch hoàn, trung bình tuyến lớn khoảng 20 grams sau tuổi dậy thì và không thay đổi kích thước trong khoảng 20- 30 năm. Bắt đầu vào tuổi 45- 50 trở đi, tuyến đường tiểu

thường có khuynh hướng phát triển lớn hơn với đa số người đàn ông. Nếu tuyến này trở thành quá lớn gọi là prostate gland hyperplasia, có thể sẽ để trên đường tiểu tuyến này vây bọc chung quanh và gây ra chứng tiểu khó.

Nguyên nhân tạo ra tuyến đường tiểu lớn quá độ là do tác dụng của kích thích tố sinh dục nam dihydrotestosterone làm tăng trưởng các tế bào của tuyến này. Ở người già, một loại

kích thích tố khác gọi là estradiol phụ giúp tác dụng này và càng lớn tuổi, chất estradiol càng có nhiều hơn nên càng làm cho tuyến này phát triển hơn. Thông thường đến tuổi 80 trở lên, có thể nói hầu hết người đàn ông nào cũng bị tuyến prostate phát triển quá lớn, tuy có thể có người bị triệu chứng tiểu khó, người không bị. Đặc biệt người Á Đông thường bị ít hơn người da trắng hay da đen, tuy nhiên số người Á Đông nói chung và người Việt Nam nói riêng bị chứng lớn tuyến đường tiểu cũng không phải là ít.

Các triệu chứng của bệnh này gồm đi tiểu khó khăn, nước tiểu chảy yếu, đôi khi nhỏ giọt và thường cảm thấy như nước tiểu còn lại trong bàng đái, chưa tiểu ra hết. Một số người bị bệnh lớn tuyến đường tiểu có thể bị thêm các bệnh khác như nhiễm trùng hoặc có thể có ung thư tuyến sẽ có thêm các triệu chứng khác như đi tiểu bị buốt, đau, đi ra máu, thấy lúc nào cũng bắt đi tiểu v.v. . . Trong số các bệnh cũng làm đi tiểu khó và kèm thêm một số triệu chứng như kể trên, dĩ nhiên bệnh ung thư tuyến đường tiểu (prostate carcinoma hay cancer) là bệnh đáng ngại hơn hết. Ung thư tuyến đường tiểu thường xảy ra ở người già và chỉ xếp hạng sau ung thư phổi và ung thư ruột già về mức độ tử vong. Người Á Đông tương đối bị ít hơn người da trắng và da đen cũng giống như trường hợp lớn tuyến, tuy nhiên nếu sống ở Hoa Kỳ nhiều năm, mức độ có thể bị ung thư về tuyến đường tiểu sẽ tăng lên. Điều này cho thấy việc tạo ra ung thư tuyến

đường tiểu có thể một phần do môi trường ngoại giới.

Ung thư tuyến đường tiểu cũng giống như các ung thư khác, điều quan trọng là định bệnh sớm, nếu ung thư còn ở trong bọc tuyến chưa chạy ra ngoài, giải phẫu cắt bỏ có thể chữa khỏi, tuy nhiên phần lớn trường hợp khi định bệnh được, ung thư tuyến đường tiểu đã lan rộng và chữa trị rất khó khăn. Vấn đề định bệnh sớm như vậy rất quan trọng. Khi đi khám bệnh tuyến đường tiểu có thể khám trực tiếp bằng cách khám hậu môn (rectal examination). Tuyến prostate khi khám bằng cách này có thể ước lượng được mức độ lớn bao nhiêu, có trơn tru, nhẵn hay không. Nếu có ung thư, thường có thể sờ thấy những cục lớn như hạt đậu hay gồ ghề trên mặt của tuyến. Muốn rõ hơn nữa, phải dùng thử nghiệm siêu âm để chụp hình, hoặc dùng cách chụp quang tuyến CAT scan để xác định mức độ ung thư đã chạy ra ngoài chưa. Ngoài ra muốn định bệnh chắc chắn phải dùng cách biopsy tức là cắt một miếng nhỏ để xem dưới kính hiển vi.

Gần đây một phương pháp thử máu để tìm bệnh ung thư tuyến đường tiểu có thể giúp ích cho việc định bệnh này sớm hơn. Cách thử máu này gọi là PSA tức là đo lượng prostate specific antigens trong máu. Nếu lượng này khá cao và khám tuyến đường tiểu qua hậu môn có sự nghi ngờ, thường phải làm biopsy để tìm ung thư. Cách thử máu này chưa được thông dụng lắm vì một số trường hợp đo lượng PSA lên

cao trong khi không có ung thư (gọi là false positive) và cách thức sử dụng phương pháp thử máu này để tìm bệnh ung thư tuyến đường tiểu trong số đông dân chúng vẫn còn trong vòng bàn cãi. Tuy nhiên đây là một cách thử máu tiện lợi để tìm ung thư tuyến đường tiểu sớm sửa và có thể giúp ích nhiều.

Trở lại câu hỏi của ông viết trong thư, chúng đi tiểu khó của ông, muốn định bệnh cần phải biết thêm nhiều chi tiết khác về bệnh lý, cần phải khám nghiệm về tuyến đường tiểu prostate nếu cần phải làm thử nghiệm. Một điều đáng chú ý là một số loại thuốc uống thông thường có thể có những tác dụng trên đường tiểu và làm đi tiểu khó khăn. Những loại thuốc có thể ảnh hưởng trên hệ thống giao cảm - đối giao cảm là hệ thống thần kinh điều khiển các bắp thịt mở đóng của bóng đái đều có thể gây ra tác dụng làm đi tiểu khó. Các loại thuốc có đặc tính này gọi là anticholinergic như các thuốc chống đau bụng (Donnatal, Bentyl... v.v...) một số thuốc chữa suy nhược thần kinh loại anti depressant và ngay cả một số thuốc chữa cảm có chất antihistamine thông thường đôi khi có thể gây ra tác dụng trên đường tiểu tuy hiếm hơn.

Như vậy, điều trước tiên là phải để ý xem có đang uống thuốc gì có thể gây ra tác dụng trên đường tiểu hay không? Nếu không, có thể là bệnh của bóng đái hay bệnh của tuyến đường tiểu prostate. Trường hợp bệnh của tuyến đường tiểu prostate, điều quan trọng là phải xác định đây là chứng lớn

tuyến thông thường gọi là benign prostate hypertrophy hay có thể là ung thư prostate. Nếu nghi là ung thư sẽ phải làm nhiều thử nghiệm hơn. Nếu chỉ là lớn tuyến thông thường, chỉ cần làm quang tuyến đường tiểu gọi là IVP (intravenous pyelogram) để xem mức độ nghẹt đường tiểu và bóng đái.

Về cách chữa trị, nếu có triệu chứng nhiều do bệnh lớn tuyến prostate, có thể cần phải giải phẫu để cắt bỏ tuyến này. Hiện nay có một loại thuốc mới tên gọi là Proscar có thể làm nhỏ tuyến đường tiểu và không cần mổ, tuy nhiên phải dùng một thời gian lâu dài vài tháng trở lên mới bắt đầu có hiệu quả và phải dùng liên tục.

Trường hợp nếu khám nghiệm và làm thử nghiệm có ung thư tuyến đường tiểu prostate, phương cách trị liệu là giải phẫu cắt bỏ nếu ung thư còn giới hạn. Trường hợp đã lan rộng, thường sẽ phải dùng cách chạy điện phóng xạ (radiation therapy) để trị liệu. Những cách trị liệu khác cho ung thư prostate đã đi khắp cơ thể là cách dùng thuốc để chống kích thích tố nam androgens hay cắt bỏ dịch hoàn, hay dùng hoá học trị liệu chỉ có tính cách làm giảm thiểu tạm thời và cũng không kéo dài được lâu.

* * *

Tóm lại, tiểu khó là một triệu chứng nơi người lớn tuổi cần phải khám nghiệm cẩn thận để định bệnh, đặc biệt là tuyến đường tiểu nơi người đàn ông. Bệnh lớn tuyến thông thường hiện nay có thể trị liệu tương đối hiệu quả bằng thuốc, trong

trường hợp nặng vẫn cần phải giải phẫu. Điều quan trọng khác là việc tìm bệnh ung thư sớm sửa để có thể trị liệu kịp thời và hiệu quả.